Dorul eminescian – categorie ontologică

Dorin CERNEI

Orizontul temei

Monumentalul îți fixează distanța şi dimensiunea reflexiunii, condiție sine qua non a înțelegerii tainelor sale, misterului care-i asigură aura.

Între căile de acces în subtilitățile poeziei eminesciene, *dorul* are funcție de cronotop revelatoriu. Între profan, prozaic şi laic sieşi inițiat, poetic şi religios, adică instruit, orientat spre înțelegerea miracolului nelimitat al poeziei de care n-ai cum să nu te îndrăgosteşti simțindu-te mai bogat, mai familiarizat cu poezia, imagine a armoniei generatoare de viață, pe unitate conținut-formă, pe unitate simțire-gând-cuvânt.

Şi aceasta nu e totul, căci prin cronotopul revelator al dorului, cu fiecare lectură a poeziei eminesciene, am afirmat deja, ieşim mai religioşi, mai spiritualizați, dorul eminescian solarizând întregul univers poetic, nu numai poeziile unde-l întâlnim lingvistic şi, nu întâmplător T. Arghezi, într-o conferință la Ateneu, l-a numit pe Mihai Eminescu „evanghelistul nostru".

Prin *dorul* eminescian ne recunoaştem mai bine apartenența la „matricea stilistică" prin care poporul român se defineşte ontologic, cum explică L. Blaga în *Trilogia culturii*, partea întâi *Orizont şi stil* (p. 115). Funcția izvorâtoare de creație a dorului prin puritatea şi diversitatea registrului său emoțional are o pondere preeminentă în muzicalitatea ritmică, rimică şi ideatică a poeziei, a întregului poetic eminescian.

Iradierea poliedrică a acestei poezii este vraja care se cucereşte prin alchimia convertirii cuvântului în emoție, în infinita baie estetică pe care E. Cioran o numeşte „extaz muzical" şi prin care revenim „la identitate, la originar, la rădăcinile primare ale existenței... de aici încep toate revelațiile"[1].

Ilustrări

Identificând „originarul" cu starea dintâi a omului, respectiv cu starea de iubire, imagine a armoniei edenice, înțelegem şi identitatea dintre gând şi „adâncul ființei umane", ale cărui numeroase întruchipări sunt reflectate în „dorul, lamura şi lămurirea lui", cum observă filosoful Constantin Noica în *Povestiri despre om*:

„Cum izvorând îl înconjor
Ca nişte mări de-a înotul
El zboară gând purtat de dor
Pân' piere totul, totul" [2]

Iubirea îşi eterizează obiectul devenind impuls creator, „o sete care-l soarbe" în fața căreia spațiul şi timpul dispar în creație:

„Nu e nimic şi totuşi e

[1] Emil Cioran, *Cartea amăgirilor*, Humanitas, Bucureşti, 1991, p.8
[2] Constantin Noica, *Povestiri despre om*, Cartea românească, 1980, p.210

BDD-V2399 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:40 UTC)

O sete care-l soarbe (s.n.)
E un adânc asemene
Uitării cele oarbe" (*Luceafărul*)

Evident „setea care-l soarbe" este însuşi *dorul* a cărui cale este iubirea, al cărui scop nemărturisit este creaţia, căci această complexă stare, acest înalt registru de vibraţii emoţionale este, remarcă Noica, „plin de virtuţi, contopitor de sensuri şi tot filosoful observă că dorul aspiră întotdeauna întru creaţie, de aici şi descrierea oximoronică pe care o face dorului prin dihotomiile: deschidere-închidere, posibil-imposibil, ştiut-neştiut, limitat-nelimitat, concret-abstract şi topire în nedeterminat etc. Tot acest spectru contrastiv sugerând splendida „suveranitate a dorului" cu sediul în inimă, în vis, în aspiraţie şi creaţie (a se vedea *Revenirea la dor...* în *Cuvânt împreună despre rostirea românească*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1987, p. 316-320)

Diversitatea impulsurilor generatoare de dor îl face pe poet să folosească în poemul *O rămâi* pluralul acestui cuvânt:

„O rămâi, rămâi la mine
Te iubesc atât de mult
Ale tale *doruri* toate (s.n.)
Numai eu ştiu să le-ascult."

Obiectivul iubirii aici este *codrul*, prezenţă majoră în universul poetic eminescian şi de care poetul s-a simţit legat, aş spune familial, negândindu-mă numai la pădurea de la Ipoteşti.

Poetul simte trăirile codrului ca în dialogarea „Codrule, codruţule, / Ce mai faci drăguţule..." sau în elegia *Ce te legeni...* când rămâne „...pustiit / Veştejit şi amorţit / Şi cu *doru-mi* singurel / De mă-ngân numai cu el" asemenea poetului şi prea adesea de la un moment dat, îşi adună dorurile doar într-unul cel din urmă să-şi doarmă somnul de veci la marginea infinitului sugerat de prezenţa mării, a cerului senin şi a codrului convertit metafizic în frăţească priveghere în preajmă: „Mai am un singur dor / În liniştea serii / Să mă lăsaţi să mor / La marginea mării // Să-mi fie somnul lin / Şi codrul aproape / Pe-ntinsele ape / Să am un cer senin".

Pentru luminarea dificultăţilor de înţelegere a dorului, autorul *La curţile dorului* (L. Blaga) în eseul *Despre dor* (*Trilogia culturii, Spaţiul mioritic*, ELU, 1969, p. 218-222) propune şi susţine conceptele de nuanţă, de „duh al nuanţei" şi de „ipostazare" respingându-l pe cel de personificare = limitativ, infidel, incapabil de a vedea întregul portativ de manifestări ale dorului pe care încearcă să-l prezinte, neepuizându-l (cum e şi normal) prin alternanţele, opoziţiile de stări emoţionale cuprinzătoare trimiţând prin Heidegger la „substanţa lirică a existenţei umane", ca ultima sa expresie,în centrul căreia se află mântuitoare prin bucurie şi suferinţă, iubirea. Exemplele pe care le dă, din poezia populară, trimit la nuanţările domnului eminescian în trăirile iubirii.

În *La o artistă*, poetul asociază visului, dorul, iubita „dispărînd divinizată" îi răpeşte „sufletu-mi de dor", sursa fiinţării ca poet, resursele dorului ca apa izvorului ce n-o mai încape pământul şi iese la îndemâna călătorului însetat:

„Căci scris a fost ca viaţa ta
De doru-i să nu-ncapă (s.n.)
Căci te-a cuprins asemenea
Lianelor din apă" (*Ce e amorul*)

BDD-V2399 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:40 UTC)

„Lianele din apă” sunt vraja iubirii şi a poeziei generate de dorul izvorât din nemărginirea eului liric sugerat de nelimitatul fluid: apa.

Tentația speculației filosofice în marginea temei dorului de care vorbeşte L. Blaga în textul citat este pregnantă în cazul *dorului eminescian*. Cadrul şi timpul de care dispunem ne obligă decent la observația concluzivă reflectată în ultima strofă a poeziei *La steaua*, catren integralmente original:

„Tot astfel cum al nostru dor
Pieri în noapte-adâncă
Lumina stinsului amor
Ne urmăreşte încă”.

Forța coezionară a dorului e reflectată în adjectivul posesiv *nostru*. Asocierile oximoronice din interiorul strofei trimit deopotrivă la cronotopul revelatoriu conținut, sugerat exprimat de fenomenologia ontologică a realității *dor*, prin care putem pătrunde în nepătrunderile poeticului eminescian.

BDD-V2399 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:40 UTC)